

Briuselis, 2017 04 18
COM(2017) 173 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

**dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų naudojimo tikslų persvarstymo,
dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų, kurios turi būti parengtos pakartotinai
naudoti, galimo atskirų tikslų nustatymo**

ir

**dėl Direktyvos 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų 11 straipsnio 6
dalyje nurodytų naudojimo tikslų apskaičiavimo metodo persvarstymo**

1. ĮVADAS

Direktyva 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų⁽¹⁾ (EEĮ atliekų direktyva), kuri yra ankstesnės Direktyvos 2002/96/EB (senosios EEĮ atliekų direktyvos) nauja redakcija, įsigaliojo 2012 m. rugpjūčio mėn., o valstybės narės ją turėjo perkelti į nacionalinę teisę iki 2014 m. vasario 14 d.

EEĮ atliekų direktyvoje nustatytos taisyklės dėl EEĮ atliekų tvarkymo siekiant prisidėti prie tvarios gamybos ir vartojimo pirmiausiai užkertant kelią EEĮ atliekoms, taip pat pakartotinai naudojant, perdirbant ir kitaip naudojant tokias atliekas taip, kad sumažėtų šalinamų atliekų apimtys, būtų veiksmingiau naudojami išteklių ir paaimamos vertingos antrinės žaliavos.

Šiame kontekste EEĮ atliekų direktyvos 11 straipsnyje ir V priede nustatyti bendri EEĮ atliekų parengimo pakartotiniam naudojimui ir perdirbimui tikslai, taip pat naudojimo tikslai, ir 11 straipsnio 2 dalyje nustatyta šių tikslų apskaičiavimo metodika.

Šia ataskaita įvykdomi šie EEĮ atliekų direktyvos 11 straipsnio 6 dalyje nustatyti reikalavimai:

1. persvarstyti jos V priedo 3 dalyje nurodytus naudojimo tikslus;
2. apsvarstyti galimybę nustatyti atskirus tikslus EEĮ atliekoms, kurias reikia parengti pakartotiniam naudojimui;
3. persvarstyti 11 straipsnio 2 dalyje nurodytą panaudojimo tikslų apskaičiavimo metodą, siekiant išnagrinėti galimybę nustatyti tikslus remiantis produktais ir medžiagomis, gaunamais per naudojimo (išėmimo), perdirbimo ir parengimo pakartotiniam naudojimui operacijas.

Siekdama parengti šią ataskaitą, Komisija kreipėsi į nepriklausomus ekspertus, kad jie peržiūrėtų atitinkamus statistinius duomenis, literatūrą ir techninę informaciją, ir konsultavosi su pagrindiniais suinteresuotaisiais subjektais (valstybėmis narėmis, pramonės asociacijomis, didesnės gamintojo atsakomybės (DGA) atitikties sistemų atstovais, NVO ir nepriklausomais ekspertais)⁽²⁾.

Šios ataskaitos tikslas – informuoti Europos Parlamentą ir Tarybą apie Komisijos vertinimą ir išvadą, susijusias su šiais klausimais.

¹ Oficialusis leidinys L 197, 2012 7 24, p. 38.

² „Study on WEEE recovery targets, preparation for re-use targets and on the method for calculation of the recovery targets“ (EEĮ atliekų naudojimo tikslų, parengimo pakartotiniam naudojimui tikslų ir naudojimo tikslų apskaičiavimo metodo tyrimas) http://ec.europa.eu/environment/waste/weee/events_weee_en.htm .

2. EEĮ ATLIEKŲ NAUDOJIMO TIKSLŲ PERSVARSTYMAS

2.1. Tikslas

Elektros ir elektroninė įranga (EEĮ), patenkanti į EEĮ atliekų direktyvos taikymo sritį šiuo metu klasifikuojama į 10 direktyvos I ir II priede nurodytų kategorijų, sudarytų produktų pagrindu³). Nuo 2018 m. rugpjūčio 15 d. EEĮ bus klasifikuojama pagal III ir IV prieduose nurodytas 6-ias kategorijas⁴), sudarytas surinkimo pagrindu. Pagal 11 straipsnio 1 dalį gamintojams nustatyti naudojimo tikslai yra taikomi kiekvienai V priede nurodytai EEĮ kategorijai atskirai.

Kadangi perdirbimo ir naudojimo tikslai priklauso nuo atskirų kategorijų atliekų masės ir medžiagų sudėties, pasikeitęs suskirstymas į kategorijas gali turėti poveikį bendrai naujų kategorijų atliekų masės ir medžiagų sudėčiai. Todėl pagrindinė naudojimo tikslų persvarstymo priežastis – įvertinti, ar dėl EEĮ kategorijų pokyčių smarkiai pakito šiais tikslais siekiamo užmojo lygis.

2.2. Vertinimas, susijęs su EEĮ atliekų naudojimo tikslų persvarstymu

Atliekant analizę daugiausia dėmesio skirta naudojimo tikslų, kurie nuo 2015 m. rugpjūčio 15 d. iki 2018 m. rugpjūčio 14 d. taikomi kiekvienai iš 10 kategorijų, nustatytų V priedo 2 dalyje, ir naudojimo tikslų, kurie nuo 2018 m. rugpjūčio 15 d. taikomi kiekvienai iš 6 kategorijų, nustatytų to V priedo 3 dalyje, užmojo lygio palyginimui.

Padarytos šios pagrindinės išvados:

- Perėjus nuo EEĮ atliekų skirstymo į 6 kategorijas vietoj 10 kategorijų, daugumos produktų atveju perdirbimo ir naudojimo tikslų absoliuti vertė išliko nepakitusi. Tais atvejais, kai ji pakito, pakitimas yra nežymus. Be to, keli produktai, dėl kurių tikslai pasikeitė (pavyzdžiui, profesiniai prietaisai, medicinos įranga, profesinė stebėjimo ir kontrolės įranga), sudaro tik labai mažą bendro EEĮ atliekų srauto dalį, todėl bendro panaudojimo ir perdirbimo lygio poveikis yra nereikšmingas.
- Kategorijų pakeitimo rezultatas – daugiau kaip 7 % išaugęs perdirbimui skirtų atliekų svoris, o tai reiškia kad nuo 2018 m. (6-ioms kategorijoms) taikomi perdirbimo tikslai yra didesnio užmojo, nei 2015 m. – 2018 m. laikotarpiu taikomi tikslai (10-iai kategorijų). Toks pokytis yra pageidautinas, nes laikui bėgant tikslai turėtų didėti, o užtikrinus 2018 m. tikslų (6-ioms kategorijoms) įgyvendinimą dėl išaugusio panaudojamų ir perdirbamų medžiagų kiekio tiek padidėtų nauda aplinkai ir ekonomikai.
- Suskirstymas į 6 kategorijas geriau atitinka veiklą surinkimo ir perdirbimo lygmeniu. Taigi toks suskirstymas gali taip pat pagerinti duomenų teikimo nuoseklumą ir sumažinti administracinę naštą tiek EEĮ atliekų surinkimo ir apdorojimo įmonėse, tiek valstybėms narėms konsoliduojant duomenis ir tikrinant jų nuoseklumą.

2.3. Išvada

Remdamasi atliktu vertinimu, Komisija daro išvadą, kad nėra pagrindo peržiūrėti naudojimo tikslus, taikomus 6-ioms naujoms V priedo 3 dalyje nurodytoms EEĮ atliekų kategorijoms, nes

³ Šios kategorijos – tai: 1) stambūs namų ūkio prietaisai; 2) smulkūs namų ūkio prietaisai; 3) IT ir telekomunikacinė įranga; 4) vartojimo įranga; 5) apšvietimo įranga; 6) elektriniai ir elektroniniai įrankiai; 7) žaislai, laisvalaikio ir sporto įranga; 8) medicinos prietaisai; 9) stebėjimo ir kontrolės prietaisai; 10) automatiniai daiktų išdavimo įtaisai.

⁴ Šios kategorijos – tai: 1) temperatūros keitimo įranga; 2) ekranai, monitoriai ir įranga, kurioje yra ekranų, kurių paviršiaus plotas didesnis nei 100 cm²; 3) lempos; 4) stambi įranga (bent vienas iš išorinių išmatavimų didesnis nei 50 cm); 5) smulki įranga (nė vienas iš išorinių išmatavimų neviršija 50 cm); 6) smulki IT ir telekomunikacijų įranga (nė vienas iš išorinių išmatavimų neviršija 50 cm).

šie tikslai yra panašaus užmojo, kaip ir tikslai, nustatyti pagal dabartines 10 EEĮ atliekų kategorijų, nurodytų V priedo 2 dalyje.

3. GALIMYBĖS NUSTATYTI ATSKIRUS TIKSLUS EEĮ ATLIEKOMS, KURIAS REIKIA PARENGTI PAKARTOTINIAM NAUDOJIMUI, NAGRINĖJIMAS

3.1. Tikslas

Tai, ar būtų tinkama nustatyti atskirus parengimo pakartotiniam naudojimui tikslus, buvo nagrinėjama renkant informaciją apie atitinkamą valstybėse narėse vykdomą praktiką, analizuojant parengimo pakartotiniam naudojimui paskatas ir kliūtis, ir, remiantis turima informacija, vertinant, ar įmanoma ir tinkama nustatyti atskirus EEĮ atliekų parengimo pakartotiniam naudojimui tikslus.

3.2. Galimybės nustatyti atskirus tikslus EEĮ atliekoms, kurias reikia parengti pakartotiniam naudojimui, vertinimas

2012 m. valstybės narės pranešė Eurostat apie tai, kad ES buvo pakartotinai panaudota ir (arba) parengta pakartotiniam naudojimui apie 70 000 tonų EEĮ atliekų. Tačiau valstybės narės savanoriškai renka, ar teikti atskirus duomenis apie pakartotinį naudojimą ir (arba) parengimą pakartotiniam naudojimui, ir 2012 m. tik penkiolika valstybių narių pateikė susijusius duomenis, kurie nurodomi toliau pateikiamoje lentelėje.

Lentelė. 2012 m. surinkti ir pakartotinai panaudoti ir (arba) parengti pakartotiniam naudojimui EEĮ atliekų kiekiai⁵

Valstybė narė	Surinktos EEĮ atliekos (tonomis)	Pakartotinai panaudotos ir (arba) parengtos pakartotiniam naudojimui EEĮ atliekos (tonomis)	Surinktų EEĮ atliekų naudojimo ir (arba) parengimo pakartotiniam naudojimui lygis
Austrija	77 402	1 248	2 %
Belgija	116 458	4 068	3 %
Bulgarija	38 431	292	1 %
Kroatija	16 187	0	0 %
Kipras	2 514	42	2 %
Čekija	53 685	0	0 %
Danija	76 200	0	0 %
Estija	5 465	0	0 %
Suomija	52 972	557	1 %
Prancūzija	470 556	9 568	2 %
Vokietija	690 711	11 845	2 %
Graikija	37 235	0	0 %

⁵ Šaltinis – „Study on WEEE recovery targets, preparation for re-use targets and on the method for calculation of the recovery targets“ (EEĮ atliekų naudojimo tikslų, parengimo pakartotiniam naudojimui tikslų ir naudojimo tikslų apskaičiavimo metodo tyrimas) http://ec.europa.eu/environment/waste/weee/events_weee_en.htm . (Duomenų šaltinis – Eurostatas).

Valstybė narė	Surinktos EEĮ atliekos (tonomis)	Pakartotinai panaudotos ir (arba) parengtos pakartotiniam naudojimui EEĮ atliekos (tonomis)	Surinktų EEĮ atliekų naudojimo ir (arba) parengimo pakartotiniam naudojimui lygis
Vengrija	44 262	0	0 %
Airija	41 177	360	1 %
Italija	497 378	-	-
Latvija	4 694	37	1 %
Lietuva	14 259	0	0 %
Liuksemburgas	5 010	0	0 %
Malta	1 506	0	0 %
Nyderlandai	123 684	475	0 %
Lenkija	175 295	791	0 %
Portugalija	43 695	33	0 %
Rumunija	23 083	0	0 %
Slovakija	22 671	0	0 %
Slovėnija	9 430	30	0 %
Ispanija	157 994	351	0 %
Švedija	168 612	0	0 %
Jungtinė Karalystė	503 611	41 630	8 %
IŠ VISO	3 474 177	71 327	2 %

Atsižvelgiant į tai, kad daug valstybių narių atskirai nenurodė, koks kiekis EEĮ atliekų buvo pakartotinai panaudotas ir (arba) parengtas pakartotiniam naudojimui, ir į tai, kad valstybių narių ataskaitose trūko išaiškinimų, kada veikla buvo laikoma pakartotiniu naudojimui, o kada – parengimu pakartotiniam naudojimui, ši informacija nėra pakankamai reprezentatyvi. Vis dėlto, šie duomenys leidžia daryti išvadą, kad, išskyrus kelias valstybes nares, Europos Sąjungoje pakartotinis naudojimas ir parengimas pakartotiniam naudojimui nėra pakankamai išplėtotas. Atliekant tyrimą nustatyta, kad valstybėse narėse naudotų produktų vartojimo modeliai iš esmės skiriasi, ir tai turėjo poveikį sektoriaus vystymosi lygiui. Dėl to tampa sudėtinga įvertinti parengimo pakartotiniam naudojimui potencialą visoje ES.

Tyrimo buvo nagrinėjama, ar būtų įmanoma nustatyti atskirą parengimo pakartotiniam naudojimui tikslą. Ekonominio poveikio prasme parengimas pakartotiniam naudojimui galėtų ekonomikai duoti daug pajamų ir sutaupyti lėšų. Atliekų parengimas pakartotiniam naudojimui taip pat turi teigiamą socialinį poveikį: jis padeda kurti darbo vietas ir suteikia galimybę daliai gyventojų, gaunančių žemas pajamas, įsigyti pigius buitinius prietaisus. Galimas parengimo pakartotiniam naudojimui poveikis aplinkai yra susijęs su vengimu gaminti naują EEĮ ir atliekų prevencija. Tačiau reikėtų įvertinti energijos suvartojimą, nes nauja įranga paprastai yra veiksmingesnė, nei pakartotinai naudojama senesnė įranga.

Kita vertus, siekiant nustatyti atskirą parengimo pakartotiniam naudojimui tikslą, reikėtų gerai žinoti, kokius EEĮ atliekų kiekius būtų galima parengti pakartotiniam naudojimui Europos Sąjungoje, ir ar būtų ekonomiškai pagrįsta daryti pakeitimus logistikos grandinėje, siekiant

užtikrinti, kad būtų iš tikrųjų išnaudotas EEĮ atliekų pakartotinio naudojimo potencialas. Visų pirma, tose valstybėse narėse, kuriose parengimas pakartotiniam naudojimui yra nepakankamai išvystytas, reikėtų pakeisti surinkimo struktūras ir nustatyti surinktų EEĮ atliekų tikrinimo prieš tolesnį perdavimą procedūras. Taip pat reikėtų sukurti ataskaitų teikimo sistemą, leidžiančią išvengti dvigubo skaičiavimo rizikos, nes EEĮ atliekos iki perdirbimo gali būti surinktos ir parengtos pakartotiniam naudojimui kelis kartus. Ataskaitų teikimo sistemoje taip pat turėtų būti atskiriami tikrieji parengtų pakartotiniam naudojimui EEĮ atliekų srautai ir pakartotinai naudojama įranga, kuri nėra atliekos. Be to, jei nustatomas atskiras parengimo pakartotinai naudoti tikslas, iškyla rizika, kad EEĮ gamintojai nevienodai prisidės prie tikslo įgyvendinimo, nes naudotų produktų paklausa nėra tokia pati visoms EEĮ kategorijoms, o kai kuriais atvejais skiriasi priklausomai nuo to paties tipo įrangos prekės ženklo. Nors rizika, kad prie tikslo įgyvendinimo bus prisidedama nevienodai, egzistuoja ir esant bendram tikslui, vis dėlto, toks tikslas leidžia lanksčiau subalansuoti atskirų EEĮ kategorijų naudotų produktų paklausos skirtumus.

Tyrimo išvadoje patvirtinama, kad, nustatant atskirą tikslą dėl parengimo pakartotiniam naudojimui, bus sukuriama papildomi įpareigojimai ekonominės veiklos vykdytojams ir valstybėms narėms (pavyzdžiui, ataskaitų teikimo, stebėjimo), ir reikšmingai padidinama administracinė našta. Bendrai nustatant pakartotinio naudojimo ir perdirbimo tikslą, taikomą nuo 2015 m. (V priedo 2 ir 3 dalys), suteikiama galimybė valstybėms narėms pasiekti šį tikslą skiriant didesnę dėmesį perdirbimui ir parengimui pakartotinai naudoti. Tačiau tos valstybės narės, kurios nustato nacionalinius EEĮ atliekų parengimo pakartotiniam naudojimui tikslus, bus labiau linkusios aktyviai skatinti atliekų parengimo pakartotiniam naudojimui praktiką, įskaitant pakartotinio naudojimo centrų personalo prieigą prie EEĮ atliekų, kaip to reikalaujama Direktyvos 6 straipsnio 2 dalyje, ir taip pasieks, kad EEĮ atliekos užimtų svarbesnę vietą ES atliekų hierarchijoje.

3.3. Išvada

Remdamasi pagrindiniais vertinimo rezultatais, Komisija daro išvadą, kad šiame etape nėra tikslinga direktyvoje nustatyti atskirus EEĮ atliekų parengimo pakartotiniam naudojimui tikslus. Tačiau Komisija skatins valstybių narių informacijos mainus, siekdama nustatyti gerąją praktiką tose valstybėse narėse, kuriose EEĮ atliekų parengimo pakartotiniam naudojimui tikslai buvo nustatyti nacionaliniu arba regioniniu lygmeniu, arba pagal didesnės gamintojo atsakomybės schemas.

4. DIREKTYVOS 2012/19/ES 11 STRAIPSNIO 2 DALYJE NUSTATYTŲ EEĮ ATLIEKŲ NAUDOJIMO TIKSLŲ ĮGYVENDINIMO APSKAIČIAVIMO METODO PERSVARSTYMAS

4.1. Tikslas

EEĮ atliekų direktyvos 11 straipsnio 2 dalyje naudojimo tikslų įgyvendinimo apskaičiavimo metodas apibrėžiamas kaip EEĮ atliekų, kurios patenka į naudojimo arba perdirbimo ir (arba) parengimo pakartotiniam naudojimui įrenginį (įvedimu pagrįstas metodas), svoris po tinkamo apdorojimo, padalintas iš visų atskirai kiekvienos iš kategorijų surinktų EEĮ atliekų svorio, išreikštas procentine dalimi.

Persvarstant šį apskaičiavimo metodą buvo vertinama, ar jis yra įmanomas ir praktiškai įgyvendinamas siekiant nustatyti tikslus produktų ir medžiagų, gautų naudojant, perdirbant ir rengiant pakartotiniam naudojimui EEĮ atliekas, pagrindu (išėmimu pagrįstas metodas).

4.2. Vertinimas, susijęs su naudojimo tikslų įgyvendinimo apskaičiavimo metodo persvarstymu

Šiame tyrime pirmiausiai buvo išanalizuoti turimi iš įvairių informacijos šaltinių⁽⁶⁾ gauti valstybių narių lygmens duomenys, įskaitant per konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais gautus su išėmimu susijusius duomenis. Jame padaryta išvada, kad valstybių narių lygmeniu beveik nėra duomenų apie medžiagas (išėmimą), gautas iš naudojimo, perdirbimo ir parengimo pakartotiniam naudojimui procesų (su išėmimu susijusi medžiagų dalis, kuri dar nurodoma kaip medžiagos dalis), ir kad duomenų bazėje, visų pirma, kai didesnės gamintojų atsakomybės schemoms taikomos laikantis specialių techninių specifikacijų sukurtos ataskaitų teikimo priemonės,⁽⁷⁾ turima nedaug duomenų.

Tuo remiantis buvo padaryta išvada, kad perspektyviausias su išėmimu susijusių duomenų rinkimo metodas yra valstybių narių tolesnis reikalavimų pagal EEĮ atliekų direktyvos 11 straipsnio 4 dalį vykdymas siekiant užtikrinti, kad gamintojai arba jų vardu veikiančios trečiosios šalys taip pat registruotų su išėmimu susijusius duomenis, ir skatintų naudoti šių duomenų suderinimo priemones.

Dėl to, kokią naudą aplinkai turi išėmimu pagrįstų naudojimo tikslų nustatymas, tyrime pabrėžta, kad tai gali tapti perdirbimo veiksmingumo didinimo įdiegiant techninius patobulinimus paskata. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad vertingos medžiagos, kurių EEĮ atliekose yra dideliais kiekiais, dėl savo ekonominės vertės jau yra beveik visiškai perdirbamos, bendri išėmimu pagrįsti tikslai faktinei perdirbimo praktikai gali turėti tik nedidelį poveikį. Tyrime taip pat padaryta išvada, kad išėmimu (arba medžiagomis) pagrįsti tikslai neturės didelio poveikio EEĮ atliekų nukenksminimo stebėsenai, atsižvelgiant į tai, kad nukenksminimas, kaip parengimo apdorojimui operacija, paprastai atliekamas ankstyvame apdorojimo proceso etape. Todėl aplinkosaugos požiūriu valstybės narės, siekdamos užtikrinti direktyvos laikymąsi, turėtų suteikti prioritetą atrankiniam apdorojimui, įskaitant nukenksminimą, kaip to reikalaujama pagal EEĮ atliekų direktyvos 8 straipsnį ir VII priedą. Apskritai, griežtas EEĮ atliekų surinkimo tikslų įgyvendinimas, jų laikymosi užtikrinimas ir stebėseną turi didelį poveikį faktiniam perdirbimui ir (arba) naudojimui, nes įrodyta, kad paprastai dažniau perdirbama ir (arba) naudojama didesnė į surinkimo schemas įtrauktų EEĮ atliekų svorio dalis.

Žiedinės ekonomikos veiksmų plane Komisija skatina kurti veiksmingo EEĮ atliekose esančių medžiagų, taip pat baterijų atliekų ir kitų susijusių sudėtinių gyvavimo ciklo pabaigos etapo produktų perdirbimo Europos standartus, kad būtų daugiau perdirbama svarbiausių žaliavų. Laikoma, kad tai yra pragmatiškesnis metodas, nei įpareigojančių išėmimu pagrįstų perdirbimo tikslų nustatymas.

4.3. Išvada

Remdamasi atliktu įvertinimu, Komisija daro išvadą, kad nėra jokio svarbaus pagrindo, kuriuo remiantis reikėtų naudojimo tikslų įgyvendinimui apskaičiuoti naudojamą įvedimu pagrįstą metodą keisti išėmimu pagrįstu metodu, pagal kurį tikslai nustatomi remiantis

⁶ EUROSTATO duomenys, valstybių narių Atliekų pagrindų direktyvos (Direktyvos 2008/98/EB) ir EEĮ atliekų direktyvos įgyvendinimo ataskaitos, konsultacijos su nacionalinėmis valdžios institucijomis.

⁷ WEEELABEX techninių specifikacijų dokumentas ir Europos standartas EN 50625-1 dėl EEĮ atliekų surinkimo, gabenimo ir apdorojimo reikalavimų – 1 dalis ir TS 50625-3-1 -- 3-1 dalis.

produktų ir medžiagų, gaunamų naudojant, perdirbant ir parengiant pakartotiniam naudojimui
EEJ atliekas, kiekius.